

PROGRAM

Kommunal internetpolitik leder till förnyat medborgarskap

2009-12-18

Kommunal internetpolitik leder till förnyat medborgarskap

- ett program från Folkpartiet i Stockholms stad

Ny politik förverkligar gamla principer

Arbetet med Stockholms stads nya e-plattform och internetbaserade tjänster skapar goda möjligheter för att stärka medborgarnas insyn i och inflytande över stadens verksamhet. Internetbaserade verktyg ger därmed helt nya möjligheter för den lokala demokratin.

För ett par decennier sedan började många svenska kommuner behandla sina invånare som kunder. Anledningen var att tjänstemännens servicekänsla var för låg och därmed även kvaliteten i kommunernas tjänster. Genom att inspireras av privata företags attityd om att kunden ska stå i centrum, skulle kommunernas service förbättras. Ambitionen har givit flera positiva resultat.

Men när fokus i första hand legat på att höja kvaliteten på tjänsterna som kommunerna erbjuder invånarna, har viljan att förnya demokratin i kommunerna satts åt sidan. Invånare som reduceras till kunder, tar mindre ansvar för den gemensamt finansierade verksamheten, och det blir svårare att använda deras kunskaper för att förbättra verksamheten.

Om Stockholms stad vill utnyttja demokratin potential och stockholmarnas ansvarstagande för kommunens verksamhet, bör stadens utgångspunkt vara att i första hand behandla invånarna som medborgare istället för kunder. Internets kapacitet att sprida information, och samordna många människors kunskaper och idéer till konkret politik och verksamhet, skapar goda förutsättningar för att stärka stockholmarnas medborgarskap.

Insyn

Stadens arkiv och data via internet

En av den svenska demokratin grundläggande principer är offentlighetsprincipen, att alla allmänna handlingar ska vara offentliga och tillgängliga för medborgarna. I och med att allt fler dokument och datakällor numer upprättas och arkiveras elektroniskt skapas nya möjligheter för medborgarna att ta del av dem. Även om principerna för handlingarnas offentlighet inte behöver förändras, måste regelverken och rutinerna för hur de tillgängliggörs moderniseras.

Utgångspunkten bör vara att alla allmänna handlingar och all data som kommunen producerar, som inte är belagda med sekretess ska vara tillgängliga och sökbara i strukturerade och maskinläsbara format via internet. Staden ska därför följa principerna för tillgängliggörande av offentliga data som utarbetats av [Open Government Working Group](#). Denna politik överensstämmer dessutom med förändringarna i praxis i Europadomstolen för de mänskliga rättigheterna, som rör sig mot en alltmer långtgående tolkning av Europakonventionen om rätten till information.

Värna integriteten

Mycket av den information som är offentlig i stadens arkiv är dock känslig utifrån integritetssynpunkt. I det pappersbaserade arkivet finns en automatisk tröghet som gör att informationen är tillgänglig endast för dem som verkligen söker den, men det är inte möjligt att snubbla över informationen, eller samköra den mot andra register. När öppenheten i arkiven ökar dramatiskt behövs därför en diskussion om hur medborgarnas integritet ska värnas. Denna diskussion ska dock inte få förhindra de åtgärder som behövs för att öppna datakällor som inte har information om enskilda individer.

Det finns ett ökat intresse hos bolag inom kollektivtrafiken att automatiskt samla in och lagra information om varje resa som resenärer gör med s.k. smartkort i centrala databaser. Ett liknande problem finns i tullstationerna för trängselskatterna vars information är offentlig. Stockholm bör hävda människors rätt att resa anonymt och att insamlad information om hur en person förflyttar sig ska lagras under kortast möjliga tid.

Stockholms bibliotek erbjuder gratis trådlösa nätverk och internetuppkopplade datorer till alla med bibliotekskort. Det är en viktig tjänst för att göra internet tillgängligt för alla. Under inga omständigheter får detta användas till att eftersöka vilka internettjänster biblioteksbesökarna använder.

Offentlighetsprincip för internetkommunikation

Alla de brev som skickas till och från staden är offentliga och tillgängliga i stadens arkiv. Men reglerna för e-post är otydliga, precis som reglerna för den kommunikation stadens borgarråd och ledande politiker i sin funktion som företrädare för staden för på bloggar, hemsidor, och i sociala nätverk. Staden bör utforma ett eget regelverk för hur man ska tolka offentlighetsprincipen i denna form av kommunikation.

Fri licens för stadens kulturarv

I stadens arkiv finns bilder, musik, kartor, konst mm. För att detta kulturarv ska vara maximalt tillgängligt och medborgarna ha full möjlighet att använda det, ska staden publicera existerande och nytillkommande verk under en fri licens, när staden äger upphovsrätten.

För arkiverat material där staden inte äger upphovsrätten ska publicering under fria licenser eftersträvas. För nytt material från utomstående personer ska staden bara åta sig arkivering under förutsättning att materialet kan tillgängliggöras under en fri licens.

E-upphandling

Stadens upphandlingar bör göras på en så stor marknad som möjligt, för att vi ska få bästa pris på det som ska köpas eller produceras. Därför bör stadens arbete med e-upphandlingar utvecklas på ett bättre sätt, exempelvis med inspiration från [Företagarna](#)

Inflytande

Demokratin blir handlingskraftig

En av de bärande tankarna bakom demokratin är att medborgarnas deltagande i det politiska styret av ett land eller en kommun inte bara är en rättighet, utan att besluten också blir bättre och mer förankrade om många medborgare deltar. Ett avgörande problem för demokrati har alltid varit hur man ska organisera detta deltagande så att beslutsfattandet inte blir omständligt och ineffektivt. Demokratin måste också vara handlingskraftig.

Genom de nya internetverktyg som finns för samarbete är det nu möjligt att öka antalet medborgare som deltar i politikutformningen och i organiserandet av tjänsterna dramatiskt, utan att staden förlorar i effektivitet. Nedan kommer några förslag på åtgärder.

Ärendehantering

En avgörande förutsättning för att medborgare ska kunna delta i utformningen av politiken är att ärendegången är transparent redan från början, så att det är möjligt att följa ett ärende genom stadens beslutsnivåer från det att det upprättas till att det avslutas. Det ska vara enkelt att förstå var i från ett ärende kommer, vart det har remitterats och vad de olika remissinstanserna har haft för åsikter.

Varje ärende borde tilldelas ett ärendenummer som sedan följer ärendet genom alla beslutsnivåer. I Insyn - det system som visar kommun fullmäktige och nämnderna har beslutat - är det inte möjligt att följa ett ärendes gång utan mycket avancerade kunskaper om kommunens beslutsapparat. I princip borde hela ärendehanteringssystemet i Diabas bli offentligt via internet.

Staden bör exempelvis inspireras av Stockholms handelskammarens initiativ för att skapa diskussion kring statliga remisser, [Remisser.se](#)

Wikibaserat informationsmaterial

Stadens informationsarbete hanteras idag i huvudsak genom stadens nya hemsida som i sin tur länkar vidare till olika verksamheter. Om någon information är fel eller ofullständig finns det möjlighet att skicka en kommentar till redaktionen. Men det finns ingen möjlighet för medborgarna själva att förbättra eller komplettera informationen. Det borde därför alltid finnas möjlighet för medborgarna att kommentera de enskilda sidorna.

Dessutom skulle mycket informationsmaterial vinna på att publiceras i wikiformat. Om de stockholmare som använder [Tillgänglighetsguiden](#), [Energieffektiv fastighetsförvaltning](#), [Smultronställen i Stockholm](#), [Frluftsguiden](#), [Fritid för alla](#) etc etc också kunde bidra till informationen skulle uppdateringsarbetet gå mycket snabbare och vara mer effektivt. Det är de stockholmare som använder informationen som själva vet om den är tillräckligt utförlig eller inte.

Öppen data så att den kan vidareanvändas

Men det räcker inte att stadens egna informationsinsatser ska vara möjliga för medborgarna att uppdatera och förbättra. Det måste också vara möjligt för medborgare eller företag att själva använda informationen och datasamlingarna till att undersöka samband mellan olika förhållanden, eller skapa kommersiella tjänster. Staden ska inte lägga resurser på detta men möjliggöra för entreprenörer att försöka. För att det ska vara möjligt måste dock datasamlingarna vara tillgängliga och presenteras i forma med öppna standarder.

Staden har många datakällor som skulle kunna öppnas med en gång. Det skulle också ge goda möjligheter att vidareanvända datan. Staden borde börja med den data som finns hos utrednings- och statistikkontoret. Dessutom bör informationen i stadens ILS-webb som har passerat en politisk nivå, och vars handlingar alltså redan är offentliga, öppnas. Det gäller även beräkningsunderlagen till stadens och nämndernas budgetar och verksamhetsplaner. Stockholms stad bör även följa EUs [PSI-direktiv](#).

Öppna standarder

Stadens datakällor bör vara skapade med öppna standarder. En standard som är öppen, dvs. fritt tillgänglig och som kan användas utan restriktioner, har många fördelar. Man undviker beroende av enskilda leverantörer av tjänster eller programvara, eftersom andra kan erbjuda alternativa eller kompletterande lösningar med samma data. Det blir alltså enkelt att byta ut programvaror, eller rent av hela system, som är dyra eller föråldrade.

Utan öppna standarder finns däremot risk för att dokument blir oläsliga när det krävs en viss version av ett visst program från en viss leverantör, och utgåvan upphör att finnas tillgänglig. Detta gäller inte enbart dokumenthantering, utan även hur olika tjänster och system kommunicerar med varandra.

Leverantörsberoende kan bli än svårare om tjänster, som ska vara tillgängliga för andra aktörer, har gränssnitt som bygger på slutna standarder.

Genom att använda sig av öppna standarder finns däremot tekniska förutsättningar att lösa problemet om det skulle uppstå. Staden bör därför satsa särskilt på dem. Exempel på öppna standarder som staden skulle kunna använda är [OpenDocument](#) istället för Microsoft Office (Word/Excel/Power Point) egna format för textdokument, kalkylblad och presentationer (.doc/.xls/.ppt).

Öppen källkod

Sveriges kommuners olika IT-avdelningar köper varje år stora mängder programvara för att hantera ungefär samma tjänster. Trots att möjligheten att köpa program med öppen källkod har funnits i många år, har kommunerna i mycket liten utsträckning utnyttjat möjligheten. Om kommunernas program hade öppen källkod, skulle de kunna samarbeta om modernisering och anpassning efter nya behov.

Stockholm bör ta ledartröjan i utvecklingen av e-tjänster med öppen källkod, och tillsammans med andra kommuner och landsting arbeta för att finna en samarbetsmodell kring hur man kan arbeta med öppna program. Staden skulle kunna redovisa sina olika program med öppen källkod i en tjänstekatalog.

Huvudinriktningen bör även vara att den programvara som används på stadens datorer i skolor, bibliotek och förvaltningar använder öppna program.

Utbildningsinsatser för medborgarna

För att de nya möjligheterna till insyn och inflytande ska erbjudas alla stockholmare behövs det utbildningsinsatser i hur man använder tekniken. Stadens bibliotek bör erbjuda utbildning och handledning i hur stadens olika webbtjänster och öppna datakällor fungerar.